

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Азадський університет
Каракалтакський державний університет
Київський національний університет технологій та дизайну
Луцький національний технічний університет
Національна металургійна академія України
Національний університет «Львівська політехніка»
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Одеський національний політехнічний університет
Сумський національний аграрний університет
Східно-Казахстанський державний технічний
університет ім. Д. Серікбаєва
Технічний університет Кошице
Українська асоціація якості
Українська інженерно-педагогічна академія
Університет Барода
Університет ім. Й. Гуттенберга
Університет «Politechnika Świętokrzyska»
Харківський національний університет
міського господарства ім. О. М. Бекетова
Херсонський національний технічний університет

СИСТЕМИ РОЗРОБЛЕННЯ ТА ПОСТАНОВЛЕННЯ ПРОДУКЦІЇ НА ВИРОБНИЦТВО. ІНДУСТРІЯ 4.0. СУЧАСНИЙ НАПРЯМОК АВТОМАТИЗАЦІЇ ТА ОБМІНУ ДАНИМИ У ВИРОБНИЧИХ ТЕХНОЛОГІЯХ

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Суми, 22–26 травня 2017 року)

Сайт конференції: <http://srpv.sumdu.edu.ua>.

Суми
Сумський державний університет
2017

механических свойства, несмотря на их низкую пластичность. Кроме того, в них будет отсутствовать анизотропия формы зерна.

Список литературы

1. Thermomechanical response of particulate-reinforced powder metallurgy titanium matrix composites—A study using processing map / [B. Liu, Y.P. Li, H. Matsumoto and oth.]. // Mater. Sci. Eng. A. – 2010. - Vol. 527, - Pp. 4733–4741.
2. Фирстов С. А. Механические свойства многокомпонентного титанового сплава / С. А. Фирстов, В. Ф. Горбань, Н. А. Крапивка, Э. П. Печковский, Н. И. Даниленко, М. В. Карпец // Проблемы прочности. – 2010. – № 5. – С. 187–198.
3. Горбань В. Ф. Высокопрочный литой β -титановый сплав / В. Ф. Горбань, Н. А. Крапивка, М. П. Бурка и др. // Современные проблемы физического материаловедения. – 2008. – Вып. 17. – С. 126–139.
4. Сысоева Н. А. Интерметаллидное упрочнение высокопрочных титановых сплавов / Н. А. Сысоева // Технология легких сплавов. – 2002. – № 4. – С. 85–91.
6. Koike J. Characterization of superplasticity in Ti-5.5Al-1Fe / J. Koike, Y. Shimoyama, H. Fujii, K. Maruyama // Scripta Materials. – 1998. – Vol.39, No.39. - Pp. 1009–1014.
7. Design of powder metallurgy titanium alloys and composites / [Y. Liu, L.F. Chen, H.P. Tang and oth.]. // Mater. Sci. Eng. A. – 2006. - Vol.418, No. (1-2). - Pp. 25–35.
8. Poletti C. Production of titanium matrix composites reinforced with SiC particles / C. Poletti, M. Balog, T. Schubert. // Comp. Sci. Techn. – 2008. – No.68. – Pp. 2171–2177.
9. Production of titanium powder by an electrolytic method and compaction of the powder / James C. Withers // Tit. Powd. Metall. – 2015. - No. 3. - Pp. 33-49.

ВПЛИВ ЛЕГУЮЧИХ ЕЛЕМЕНТІВ НА КОРОЗІЮ НЕРЖАВІЮЧИХ СТАЛЕЙ В ОЗОНУЄМОМ СЕРЕДОВИЩІ

*Татарченко Г.О., д.т.н., проф., Білошицький М.В., к.т.н., доц.,
Білошицька Н.І., к.т.н., доц., Уваров П.Є., к.т.н., доц.
СНУ ім. В. Даля, м. Севе́родо́нецьк*

Відомо [1], що в 20% H₂SO₄ при 200С сталі 12X18H10T і 08X22H6T знаходяться в області активного розчинення і можуть бути використані як конструкційні тільки із застосуванням анодної захисту. У той же час встановлено [2], що озон, полегшуючи катодний процес, переводить нержавіючі сталі в пасивний стан. Автори [3] відзначають, що вибірковість розчинення компонентів легованих сталей X18H10T, X17H5M3,

10X17H13M3T при травленні в розчинах H_2SO_4 порівняно велика і на поверхні металу можуть формуватися шари, збагачені Cr і Ni.

Згідно з отриманими нами результатами виявлено, що присутність нікелю в сплавах повинна погіршувати їх корозійно-електрохімічну поведінку, а хрому – покращувати. Однак дослідження сталі 08X22H6T (з великим вмістом хрому і зниженим нікелю) показали погіршення її корозійних властивостей в 25% H_2SO_4 , що озонується в порівнянні зі сталлю 12X18H10T. Аналогічні результати отримали і для більш легованої сталі 10X17H13M2T.

Потенціал корозії залізо-хромової сталі 08X17T істотно негативний ніж у сталей, що містять нікель; анодні струми досягають граничних значень. Подібні ділянки кривої зазвичай пов'язують з утворенням на поверхні металу важкорозчинних плівок, їх дія зводиться до часткового екранування поверхні електрода, а пористість їх залежить від потенціалу. Відмінності на поляризаційних кривих сталей 08X22H6T і 12X18H10T невеликі, але вони мають принципові значення, тому що визначаються тільки незначною різницею в концентрації хрому, а за вмістом нікелю відрізняються майже в два рази.

Різниця у вмісті нікелю призводить до зміни структури сталей з феритної на аустенітну. Це позначається на зниженні катодних струмів в області потенціалів ($-0,1 \dots 0,2$) В, за рахунок активного розчинення нікелевої складової, а також до їх збільшення при ($0,3 \dots 0,7$) В, за рахунок відновлення озону і можливого осадження нікелю на поверхні з утворенням складних комплексів, що призводять до більш глибокої пасивації. Механізм впливу Ni можна пов'язувати з тим, що в процесі розчинення в сталі його атоми заміщають атоми Fe в найбільш активних центрах поверхні [4]. У загальному випадку Ni підвищує корозійну стійкість сплавів, збільшуючи потенціал пітінгоутворення, розширює пасивну область і знижує струм пасивного розчинення.

Тут же можна відзначити, що на сталі 12X18H10T досягаються граничні катодні густини струмів, і корозія металу визначається дифузійним контролем – підведення озону, тоді як для сталі 08X22H6T в більшій мірі притаманний кінетичний контроль. Перепасивація для обох сталей настає при більш позитивних потенціалах, ніж для сталі 08X17T. Таким чином, присутність хрому в сталі сприяє більшій адсорбції кисню і озону на поверхні, утворення захисного шару і переводу сталі в пасивний стан; наявність нікелю призводить до прискорення розчинення металу при низьких потенціалах і призводить до зниження швидкості корозії сталі з осадженням його на поверхні при більш позитивних.

Згідно Херсблебу [5] на потенціал транспасивного переходу впливають тільки Ni, який злегка зменшує його, Si при концентрації нижче 0,1% і більш ніж 2%, і P нижче 0,02% зменшують щільність струму в транспасивній області. Марганець також злегка знижує струм, в той час як

Cr, Ni, Ti та Si в діапазоні концентрацій 0,1% 2,0% мають ефект, що незначно збільшується.

Вплив легуючих елементів і домішок на корозію нержавіючих сталей складний, причому не тільки в транспасивній області, а й до певної міри також в пасивній області. Якщо порівняти густину струму пасивації для сталей 12X18H10T (0,035 A/m²) і 06XH28MДТ (0,059 A/m²), отриманих при їх поляризації в озонованій 30% H₂SO₄ видно, що більш легована сталь 06XH28MДТ в пасивному стані розчиняється швидше. У пасивній області Cr, Ni і Cu мало впливають на густину струму, а Mo незначно збільшує цей вплив. Основна роль і в установленні, і в порушенні пасивного стану в таких багатокомпонентних сплавах, як 06XH28MДТ, належить хрому. Отже, розчинення залізо-хром-нікелевої основи сталей підвищує реакційну здатність Cu і Mo компонент в пасивному та транспасивному станах, а в процесі активного розчинення сталей кінетика парціальних процесів розчину і накопичення компонентів сталей на поверхні показує, що Cu і Mo блокують поверхневі центри, знижуючи корозію. Підвищення температури змінює цю залежність на зворотну, тому що в розчині стає недостатньо окиснювача, щоб відновлювати оксидну плівку.

Наскільки благотворно впливає Mo на корозійну стійкість нержавіючих сталей все ще є суперечним моментом, а також немає єдиної думки з питання механізму його дії. Існують два основних механізми – біполярна пасивна плівкова модель та модель взаємодії вакансії розчиненої речовини. Автори [6] припускають, що Mo уповільнює процес корозії за рахунок адсорбції, утворення сполук молібдену або синергічної взаємодії іонів молібдену з іншими оксидами або оксигідрооксидами. Згідно [7] молібден зменшує, як і нікель, щільність струму активного піку на анодній поляризаційній кривій. Присутність молібдену злегка збільшують Фладе-потенціал і густину струму в пасивній області. Згідно, [8] молібден – важливий легуючий елемент в хром і хром-нікелевих нержавіючих сталях, який збільшує стійкість їх до локальних видів корозії. Очевидно, це зумовлено деякими фактами: збагачення молібденом оксидної плівки, нарощування пасивної плівки і стабілізація оксиду Cr присутністю Mo⁶⁺. Однак вплив молібдену на густину струму нержавіючих сталей в транспасивній області невідомо, дослідження в цій області потенціалів практично відсутні.

У зв'язку з цим представляло інтерес провести дослідження на чистих металах, які є основними легуючими елементами більшості конструкційних сталей і сплавів. Таким чином, встановлено, що:

- в озонованій H₂SO₄, в порівнянні зі сталлю 12X18H10T, сталь 08X22H6T менш стійка, за рахунок більшого вмісту хрому і меншого нікелю; сталь 10X17H13M2T менш стійка, за рахунок присутності в ній молібдену. Пасивація сталей, що містять більшу кількість хрому і нікелю, під дією озону протікає легше;

- присутність хрому в сталі сприяє адсорбції озону на поверхні, утворенню захисного шару і переводу сталі в пасивний стан;

- наявність нікелю призводить до прискорення розчинення металу при низьких потенціалах, зниженню швидкості корозії за рахунок накопичення його на поверхні при потенціалах вище 0,6 В.

Список літератури

1. Гуляев А.П. *Металловедение* / Гуляев А.П. - Москва: Машиностроение, 1967. – 462 с.

2. Татарченко Г.О. Влияние озона на электрохимическое и коррозионное поведение металлов в кислых средах / Г.О. Татарченко, А.Н. Кузюков // *Защита металлов*. -2004. -Т. 40, №1. - С. 106-108.

3. Малышева Т.В. О накоплении ионов железа, хрома и никеля в сернокислых растворах при травлении легированных сталей / Т.В.Малышева, А.С.Афанасьев, Н.П. Руденко // *Защита металлов*. – 1978. – Т.14. – С.469-471.

4. Сухотин А.М. Физическая химия пассивирующихся пленок на железе / Сухотин А.М. - Л.: Химия, 1989. - С. 41.

5. Herbsleb, G. Der Einfluss von Legierungselementen auf das Passivierungsverhalten nichtrostender Stähle / G. Herbsleb// *VDI-Z. Zeitschrift des vereins Deutscher Ingenieure für Maschinenbau und Metallbearbeitung*. - 1981. – V. 123, № 12. - P. 505-511.

6. Montermor M.F. The role of Mo in the chemical composition and semiconductive behaviour of oxide films formed on stainless steels / M.F.Montermor, A.M.P. Simoes, M.G.S.Ferreira, Da Cunha Belo M. // *Corrosion Science*. – 1999. – V. 41 №1. - P. 17-34.

7. Bojinov M. Influence of molybdenum on the transpassivity of a Fe + 12% Cr alloy in H₂SO₄ solutions / M. Bojinov, I.Betova, R.Raicheff // *Journal of Electro-analytical Chemistry*. - 1997. - V. 430, №1-2. -P. 169-178.

8. Томашов Н.Д. Влияние легирования Мо и Тi на коррозионные и механические свойства высокохромистой суперферритной стали / Н.Д. Томашов, Г.П. Чернова, А.Д. Горонкова [и др] // *Защита металлов*. – 1986. – Т. 22, №4. – С.517-521.